

Es Molí Nou

VILAFRANCA, MARÇ 1989 NÚMERO 32

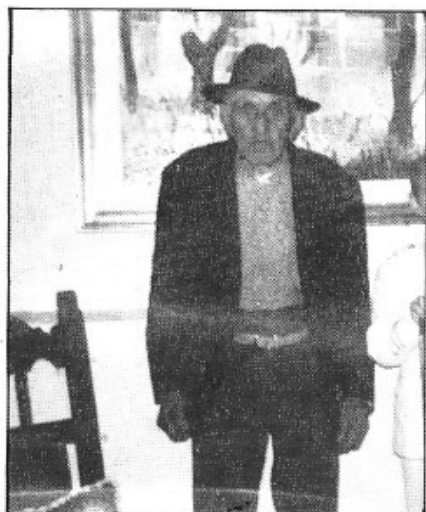

Col·locada la darrera teula a la residència

"Ceramicar"
obrí les
seves portes
al públic

DISSABTE PASSAT, MORÍ
JOAN RIERA ATROPELLAT
A LA CARRETERA

La SIDA, com evitar-ne el contagi

Història de la Nostra Gent

*Damià 'Estrany' curava les
cremades amb la seva saliva*

GLOSES

JAUME NIGORRA

D'un arbre vei, sa branca
cau quan fa molt de vent,
se n'alegrerà molta gent
des melons de Vilafranca.

Dels productes mallorquins
que es venen per tot arreu,
tots voltros ja sabeu
que els nostres son més fins.

Ja som tres en es glosar
i jo se que n'hi ha més,
de Mallorca serem els primers
si tots mos volem juntar.

Tots plegats per ventura
tendriem un lloc de reunió,
si a la Vila fan s'Associació
des Patronat de Cultura.

Per poder fer una fumadeta
i sense fer cap contarella,
en veure passar una famella
li tirariem qualque xispeta.

És poble de conradors
i en es plà pocs turons,
és poble de bons melons
i ho pot esser de glosadors.

ES COTXE DES RECTOR

En anar a passetjar-lo
haurem de sortir al carrer,
tothom voldrà ser el primer
per anar a beneir-lo.

Si es cotxe és tan modernet
tindrà bon passatjar-se,
i així traslladar-se
per anar al xaletet.

Però si es tan dotbere
no amollarà cap pesseta,
i per anar a fer una volteta
qualcú quedarà endarrer.

Citroen es marca bona,
diven que dona rendiment,
sa preguntarà molta gent:
que s'en durà cap dona?

Sabrem En Gelat a on se jeu
entre s'Ajuntament i es rector,
en lo que sortirà d'es butxacó
noltros tendrem un cotxe "deu".

Diven que el rector ha venut
es sant de damunt l'Església,
antes de vendrer-lo que el besi
si no ferà lo que fa un puput.

EDITORIAL

Autogovern ple, Ara

Ja fa sis anys que entrà en vigor l'Estatut d'Autonomia per a les Illes Balears. Transcorregut el termini de cinc anys que preveu la Constitució, és arribat el moment d'ampliar les competències per assolir l'autogovern ple que ens situï al mateix nivell competencial que Catalunya, Andalusia o Galícia. Això significarà assumir competències tan importants com l'Educació (som la única comunitat autònoma amb llengua pròpia que encara no té aquesta vital competència), els mitjans de comunicació i altres.

L'assumpció d'aquestes noves competències, contribuirà sense cap dubte al fet que les Illes Balears deixin d'esser una "província"; serà una eina decisiva per aconseguir la necessària recuperació i normalització lingüística, cultural i nacional; i permetrà augmentar el protagonisme del nostre poble en l'àmbit de l'Estat Espanyol i del Mercat Comú.

La realitat del país no permet ajornar aquesta qüestió. L'ampliació de competències s'ha de fer ARA mitjançant la via que la Constitució assenyala com a ordinària: la REFORMA de l'ESTATUT (la tramitació de la qual ha iniciat el Parlament Balear.

Mare Nostrum

EL PLA DE JUBILACIÓ MARE NOSTRUM
LI OFEREIX UNA SEGURETAT DE CARA AL SEU
FUTUR. RECORDI QUE MAI ÉS TARD PER
ASSEGURAR LA NOSTRA VELLESA.

Agència a Vilafranca: MARIA GALMÉS

C. Bonany, 1. Telèf. 560253

Cabrera, Lliure

← Aquesta reforma ens permetrà assumir més aviat i amb més intensitat el nivell d'autogovern que necessitam. I la consecució d'un Estatut d'Autonomia pactat amb l'Estat i no atorgat com el que tenim.

Aprofitant aquesta REFORMA, es podrien modificar determinats aspectes organitzatius de l'Estatut que s'han manifestat aquests anys com a veritables traves al funcionament de les institucions de la nostra C.A. i que són conseqüència de la tendència uniformitzadora iniciada, a nivell estatal, amb els acords autonòmics de 1981, clixé amb el qual es va redactar l'Estatut que tenim i que ara s'ha de reformar.

L'OBRA CULTURAL BALEAR demana a les institucions i entitats, així com a tots els ciutadans de les Illes Balears que donin suport de manera activa a la iniciativa del Parlament Balear de reformar l'Estatut per ampliar les competències fins al màxim d'autogovern.

"ES MOLÍ NOU" .

C. Joan Barceló, 29.
VILAFRANCA.

EDITA :

OCB-Vilafranca.

Dip. Leg. PM-366-1986

La revista no es responsabilitza dels articles que van signats.

Fa ja uns anys, diversos grups i organitzacions de caire ecologista varen dur a terme una campanya de sensibilització de l'opinió pública i, al mateix temps, una batalla legal a fi d'aconseguir que Sa Dragonera no fos urbanitzada. La incomprensió i el desinterès de l'Administració i el desinterès general versu la defensa del nostre patrimoni mediambiental foren vençuts per la tenacitat dels qui tenien la raó del seu costat. La raó legal se'ls donaria també amb el temps. Avui, patrimoni del Consell Insular de Mallorca, o, la mateixa cosa, patrimoni de tots els mallorquins, Sa Dragonera resta per a sempre lliure de la possibilitat de ser alterada i destruïda per l'ambició i en profit d'uns pocs.

A l'altre extrem de l'illa, un petit arxipièlag, CABRERA, està en aquests moments pendent d'importantes decisions polítiques que hauran de determinar el seu futur; unes decisions que no pareixen fàcils donat que s'estan debatent distints graus de protecció i no es pot tenir encara la certesa que les decisions que es prendran resultin les més adequades i convenientes. Encara que la història de CABRERA és molt diferent a la de Sa Dragonera.

Afectada per a fins militars l'illa ha romàs vigilada i protegida per un petit destacament que, és ben cert, no ha alterat substancialment el medi ambient. Per contra ha hagut de suportar unes maniobres militars que fa temps són fortament rebutjades. Així i tot, no ha planejat sobre l'illa el fantasma de la urbanització i resta pràcticament intacta, essent l'últim reducte d'aquesta natura que ens queda.

Com s'ha de fer per protegir CABRERA en el futur?. Aquest n'és el gran debat. El Govern de Madrid pretén que CABRERA quedi en mans de l'Exèrcit, continuant amb unes maniobres militars, encara que renunciant a l'ús del foc real. En aquest sentit està arrossegant a un ximple PSOE, en contra d'anteriors posicionaments i a un feble Govern Autònom que, a canvi de no se sap molt bé quina casta de contrapartides, pareix disposat a donar el seu placet als desitjos d'un distant i poc sensible poder central. Al marge d'aquestes intencions hi ha una Proposició de Llei Orgànica, al Congrés dels Diputats, aprovada per unanimitat al Parlament Balear que pretén que CABRERA sigui en el futur Parc Nacional Marítime-terrestre i Reserva Integral, el més alt grau de protecció que es pot aconseguir per una àrea natural sota control i administració de l'Estat. Però aquest assumpte fins i tot abans de ser debatut pareix que no arribarà a bon terme. Restaria encara una tercera possibilitat, com és declarar CABRERA Parc Natural per la C.A., encara que no pareix que s'empri aquesta via legislativa.

El Parlament Balear és sobirà i competent per prendre decisions que afecten a l'integritat del seu territori i el Parlament de l'Estat Espanyol hauria de respectar-les escrupolosament. Seria de desitjar, per tant, ara que encara som a temps d'evitar un atropell a la sobirania popular de les illes, que l'acció política dels partits amb representació parlamentària a Balears i a Madrid fossin conseqüents amb els seus propis actes i que del Parlament de l'Estat emanara la desitjable DECLARACIÓ DE PARC NACIONAL PER A CABRERA. Altres decisions foren un frau i a la vegada un disbarat imperdonable. CABRERA, com abans Sa Dragonera, s'ha de veure lliure per a sempre de la degradació i la destrucció.

Su Hipermercado favorito

HIPER MANACOR

ALIMENTACION

Atún en aceite R-O pack 3 Cabo de Peñas.....	118
Caldo Starlux Gallina 12 p.....	92
Chocolate Milka Nussini pack 3 u.....	91
Bombones Elgorriaga 200 gr.....	394
Bombones Elgorriaga 385 gr.....	673
Bombones licor Elgorriaga 2.100 kg.....	3220
Bombones surtidos Elgorriaga 2700 kg.....	4195
Bollicao pack 4 u.....	152
Nocilla instantánea 1200 kg.....	356
Flan Potax 6 u.....	95
Flan Potax extrafino.....	49
Café Brasilia superior 250 gr.....	127
Galletas petites d'oli La Payesita 400 gr.....	111
Nocilla sabor cacao y fresa 220 gr.....	98
Leche Ram 1 1/2 l.....	138
Leche vitaminada Brik.....	110

BEBIDAS Y LICORES

Brandí 103.....	596
Terry 1 l.....	596
Martini rojo y blanco.....	355
Bitter Kas pack 6.....	241
Cerveza Skol pack 6.....	153

CREMERIA

Yogur Danone natural.....	23
Yogur Danone sabores/natural azucarado.....	25
Yogur Danone natural agrup. 8 u.....	169
Yogur Danone sabores y natural azuc. agrup. 8 u.....	184

CHARCUTERIA

Salchichas Wieners Oscar Mayer.....	128
Salchichas Junior Oscar Mayer.....	88
Sobres bacon 200 gr Oscar Mayer.....	197
Jamón con hueso Oscar Mayer.....	790 pts/kg
Paleta Palma.....	499 pts/kg
Jamón cocido Palma.....	765 pts/kg
Mortadela italiana Palma.....	295 pts/kg
Queso mantecoso Los Claveles.....	860 pts/kg

CONGELADOS

Crocantis de merluza varitas La Cocinera.....	181
Crocantis de merluza delicias La Cocinera.....	181
Empanadillas de bonito La Cocinera.....	351
Pescadilla Oliver.....	175 pts/kg
Salmonetes Oliver.....	180 pts/kg
Raya Oliver.....	350 pts/kg
Langostino pequeño Oliver.....	560 pts/kg

PERFUMERIA Y LIMPIEZA

Laca Elnett 300 gr+crema plenitude regalo.....	469
Espuma Estilo Libre 200 gr+30% gratis.....	399
Pañal elástico Moltex dermoprotector T-G 30 u.....	838
Compresa Evax clásica 20 u.....	199
Higiénico Scottex pack 4 u.....	121

Papel aluminio Albal 16 mts.....	183
Detergente Gior líquido 3 L.....	656
Champú N/B 500 c.c.....	287
Gel de baño N/B 1 L.....	337

MENAGE

Lote 3 sartenes.....	953
Juego macedonia 7 piezas.....	432
Vajilla 13 piezas.....	1950
Vaso tubo pack 6.....	195
Vajilla 20 piezas+6 vasos regalo.....	2.250

TEXTIL HOGAR

Toalla rizo americano lavabo.....	450
Toalla rizo americano tocador.....	135
Toalla rizo americano ducha.....	795
Toalla rizo americano maxi.....	1395
Juego 3 piezas sábana 160x90.....	1330
Juego 3 piezas sábana 210x135.....	1831

TEXTIL

Camisa caballero.....	1500
Falda vaquera.....	600
Pantalón vaquero niño.....	1500
Pantalón vaquero caballero.....	1995

CALZADO

Kiowas caballero piel.....	2950
Deportivos Kelme.....	2995
Zapatos caballero vestir.....	1775
Bota deportiva Cometa niño.....	1995

BAZAR

Reloj caballero Casio.....	2900
Reloj caballero Horóscopo.....	3900
Reloj Casio.....	728
Calculadora reloj despertador Philips.....	2549
Calculadora executive Philips.....	1896
Máquinas afeitar Philishave.....	7995
Máquinas afeitar Philishave.....	6990
Máquinas afeitar Philishave.....	6138
Cámara fotográfica automática.....	3235

APROVECHE NUESTRAS OFERTAS PARA SU REGALO DEL DIA DEL PADRE

**Y ADEMAS
MUCHAS OFERTAS DIARIAS
EN NUESTRAS SECCIONES
DE CARNICERIA
Y PESCADERIA**

Libres

"Ceramicar" obrí les seves portes

GREGORI MIR, EL NACIONALISME DE LA "NOSTRA TERRA".

13'5 x 21 cms.-182 pàgines
ISBN 84-273-0563-x-Rústica
1.038 ptes.(preu base),1100 ptes. (amb IVA)

1988, Editorial Moll, Palma de Mallorca.

La revista *La Nostra Terra* (1928-1936) va esser un exponent perfecte de l'ideari i de les normes estètiques dels noucentistes mallorquins. Publicació excel·lent, no gens provincialiana, va seguir amb curiositat i amb interès crític els corrents literaris i ideològics de l'època. A les seves pàgines aparegueren estudis sobre Kierkegaard, articles d'Ernst Robert Curtius, i si, a través d'uns comentaris musicals de vertader rigor, familiaritzava els seus lectors amb els noms de Stravinsky, Hindemith, Poulenc i Bela Bartok, els informava també, a vegades amb entusiasme, de les qualitats de certs films que aleshores eren signe d'avantguarda.

Amb una excel·lent presència de públic i convidats, fou inaugurada el divendres 3 de març la gran exposició permanent de materials per a la construcció "Ceramicar" situada a la sortida de Vilafranca, en direcció cap a Ciutat.

Un ampli saló expositor ofereix una àmplia i moderna triadella de rajoles i ceràmica, així com variats elements decoratius d'interiors i exteriors. Resulta en definitiva una atractiva exposició permanent on l'elecció pot resultar tota una aventura.

De l'exitosa inauguració, hi ha que ressenyar la presència d'alguns convidats famosos i per damunt de tot la

concorrència de públic que pogué participar d'un exquisit refresc. A la vella fàbrica "Cedeco" no hi ha dubte de que li han posat una cara guapa i atractiva.

Com ja hem informat en altres edicions, una empresa local està interessada en la construcció de dues grans teuleres a la zona de Ses Basses. Aquest projecte està actualment paralitzat degut a que un Consell de Govern de la C.A. desestimà la petició de l'ajuntament de Vilafranca que informà favorablement per a que els terrenys rústics on es preveu dita construcció, siguin declarats d'interès social.

Hi ha també, a *La Nostra Terra* una summa de la doctrina nacionalista que professaren els sectors més rellevants del pensament mallorquí dels anys vint i trenta.

Victoria Ramis d'Ayreflor

CENDRES
AL VENT

VICTORIA RAMIS D'AYREFLOR

CENDRES AL VENT

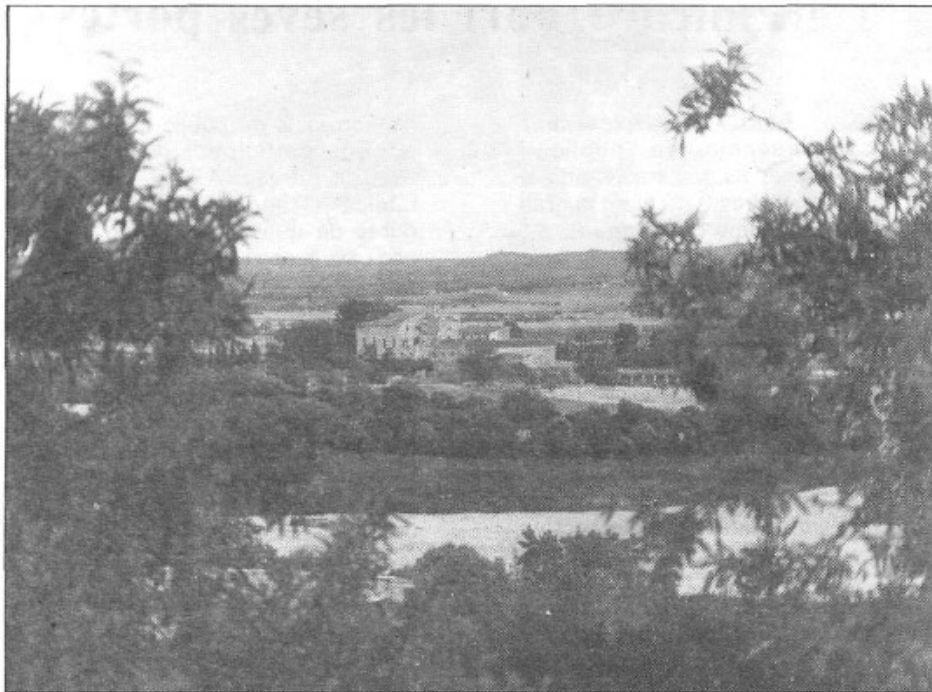
Col·lecció "Les Illes d'or"
num. 145

10'5 x 15 cms.- 228 pàgines
ISBN 84-273-0558-3-Rústica
472 ptes (preu base),500 ptes. (amb IVA)

1988, Editorial Moll, Palma de Mallorca

Conjunt de narracions (*El bosquet d'En Garrit, En Cosme de Son Clapers, El brau de Na Boira, la tia Noreta, Els filats, l'era esfondrada, El "frare", Les claus i L'àlbum*) de marcat caràcter elegíac i evocador d'un temps passat que l'autor estimà profundament.

Expressades amb sensibilitat, intel·ligència i senzillesa, recolzades en una prosa eficaç i en un lèxic ric i viu, aquestes *Cendres al vent* de Victòria Ramis d'Ayreflor consisteixen en subtil fris d'un temps, unes humanitats i uns espais definitivament perduts.

Com regar el camp de golf de Sant Martí?

Miquel Barceló

Dels entre 3.000 i 5.000 milions de pessetes que el grup danès, "Kurt Thorsen Totalentreprise" pensa invertir a Sant Martí, just el camp de golf de devuit forats, pot exigir la inversió de prop de mil milions.

Mil milions sembla una xifra bona de dir. Idò, aquest montant econòmic és el que es requereix per a entre any i mig o dos anys, adequar trenta-cinc hectàrees de terreny i deixar-lo a punt per a la pràctica d'aquest esport senyoriu anomenat golf.

A la primera setmana del present mes de març, "Diari de Mallorca" en el seu suplement "Economia", publicava un interessant reportatge sobre el camí que es segueix per portar endavant un projecte de construcció d'un camp de golf de superfície normal, de-

vuit forats repartits entre trenta-cinc hectàrees, com el projectat a Sant Martí.

Segons la publicació anomenada abans, just per dissenyar el camp es solen emprar entre un i dos mesos. Els dissenyadors solen ésser experts en golf, necessitant-se unes cinquanta persones per dur a terme la realització del projecte, personal que una vegada construït el camp es redueix a entre vuit i onze persones per esmentar del manteniment.

De les xifres importants que es manegen quan es parla d'un camp de golf mitjà, destaquen els 2.000.000.- de litres diaris per regar l'herba o el que és el mateix, 2.000 metres cúbics d'aigua. Pel sistema de regadiu es solen utilitzar aigües residuals, però aquestes no sempre poden abastir la quantitat necessària i per això se n'utilitza de potable.

Per regar un camp de golf, i continuam parlant d'un camp idèntic al projectat a Sant Martí, s'han d'enterrar uns 40 kilòmetres de tuberia. Un dels factors determinants pel cost dels camps de golf és l'orografia, es a dir, els accidents geogràfics i la composició de la terra. Sempre, el terreny on es té projectada la construcció d'un camp de golf, és objecte d'un detingut estudi abans de que es mogui una sola cavitada de terra.

REPERCUSSIÓ EN EL SUBSÒL

Una vegada sabuda la encara teòrica bona repercussió per a la creació de llocs de treball, que tindrà Sant Martí per a Vilafranca, no es pot oblidar tampoc la repercussió no tan positiva que també pot tenir la construcció del complexe turístic. De l'apartat que tractam, caldria saber de primera font, d'on es pensen treure els 2.000.- metres cúbics diaris, menys els dies de notables pluges, que es necessitaran per regar el camp de golf. Es fàcil entendre que a hores d'ara, damunt aquest tema, tot es basa damunt l'estudi de "possibilitats". Entenguem aquestes, per exemple la utilització de les futures aigües residuals que produeixi la vila. Segons dades oficials quan s'hagin acabat totes les fases previstes del clavegueram, la quantitat màxima que produirà Vilafranca serà 300.000.- litres d'aigües.

Per tant resta saber, és una de tantes incògnites que presenta ara el futur Hotel-Golf Sant Martí, - d'on es treuran els altres 1.700 metres cúbics diaris per tenir el camp de golf en òptimes condicions.

RECORDANT UN AMIC

No puc resistir la temptació d'escriure dues retxes recordant a l'Amo En Tomeu.

El record com "un home", i quan dic un home, ho dic tot: digne, honrat, just, familiar, popular, de seny...

Des del principi de la meva estada a la Vila, - l'Amo En Tomeu va fer costat a la parròquia, no un costat de coll tort, hipòcrita i traïcioner, sino un costat crític, de recerca, un ajut per fer possible una església cristiana, cercant les arrels més profundes del pensament de Jesús de Natzaret, aquell pensament que fa homes lliures i responsables, homes justos i germans, homes alegres i feliços, homes solidaris i universals.

Ningú posarà en dubte que des del primer pensament

d'una possible publicació a Vilafranca, el fou l'ànima ell fou la ploma incondicional, col·laborador incansable.

Record molt bé que l'Amo En Tomeu estimava la revista "Santa Bàrbara" com un infant espera, mira i estima la joguina dels reis.

Escrivia articles plens de doctrina. Intentava sempre clarificar idees, aclarir conceptes, posar pau i cercava justícia i volia que a la Vila hi hagués menys gent enganyada; volia que els més debils els més innocents sortissin de l'embarcament satànic del neo-capitalisme que, portant la mel dins un plat envenenant, ens fa caure com a mosques dins l'infern d'una societat consumista.

Li vull donar les graciès. Se que no les necessita, perquè ja el satisfan les del

L'Amo En Tomeu estimava "Santa Bàrbara" com un nin espera, mira i estima la joguina dels reis.

Pare de tots, el Déu etern; però a mi m'honra poder recordar germans com ell, amics com l'Amo En Tomeu Puil.

Ho dic recolçant-me en frase de Ramon Llull: "Més val bon amar en voluntat i bon recordar amb amistat que tot el bé que és sensat".

I si certes persones de la Vila no s'havien d'ofendre, recordaria una frase d'Albert

Camús: "En acabat se'n va anar per sempre deixant-los que jutgessin i condemnesin amb el perdó als llavis i la sentència al cor".

I finalment, amb Rabindranath Tagore, li demanaria un do: "Donau-me força per no negar mai el pobre ni doblegar els meus genolls davant l'insolent poder".

Orquestra Simfònica de Balears

«Ciutat de Palma»

Director: Luis Remartínez

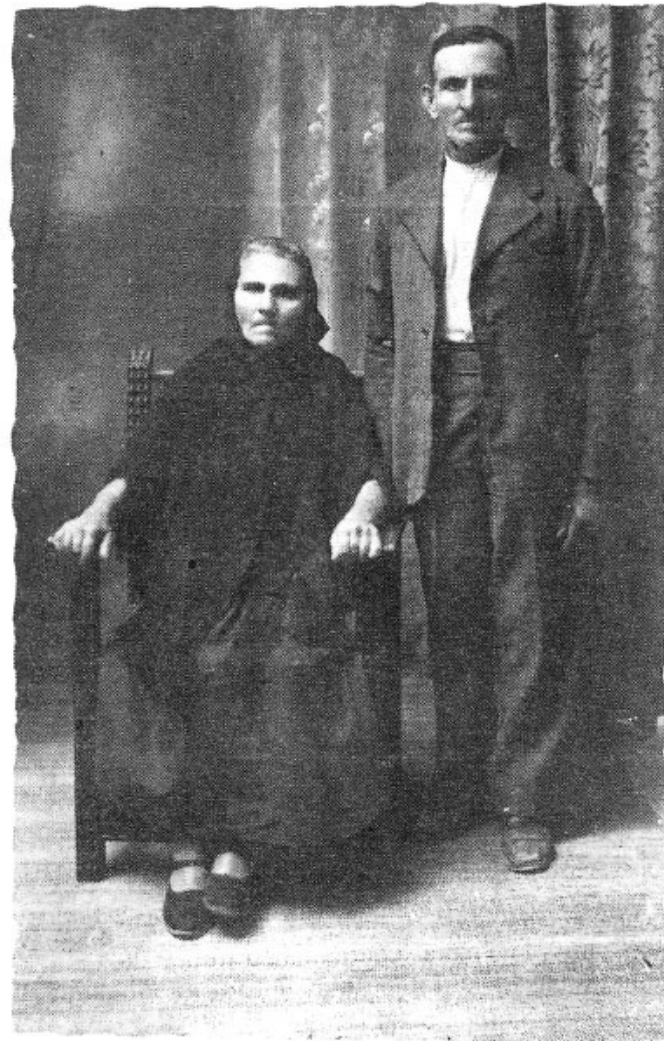
ES CONVOQUEN PRÒVES D'APTITUD PER COBRIR LES PLACES DE:

- Violíns ■ Violoncel·los ■ Flauta/Flautí ■ Oboè ■ Fagot
- Trompeta ■ Percusió/Tímbal ■ Violes ■ Contrabaixos
- Clarinet ■ Trompa ■ Trombó

Les audicions tendran lloc del 10 al 16 d'Abol 89
Per a més informació

Secretaria de la "Fundació Pública de les Illes Balears per a la Música" - Telèfon (971) 71 11 39 C/ Sant Felip n. 8 - A Ciutat de Mallorca

Indagant fets i gent en el passat de la vila, ens trobam amb un pesonatge evidentment conegut. Parlam de Damià Garí Estrany, un home que curava les cremades amb la seva saliva i també amb l'aplicació d'un líquid que feia ell mateix. Tot sembla, que el néixer en un dia del temps en que l'Església Catòlica celebra la Conversió de Sant Llorenç i el fer un dejuni de deu dies sense menjar res fet en el foc, li donaren dots per curar tot tipus de brasejades. Parlam d'un temps en que la gent, per menjar, es serveix de culleres de fusta i escudella. I també, de quan la vella casa del carrer des Sol era punt de trobada dels joveçaires que es reuneixen allà, per passar llargues vetlades de ball.

Damià Garí Estrany anà a escola fins els 14 anys, un temps prou llarg si tenim en compte que parlam de finals del segle XIX. Havia nascut el 10 d'agost de 1885 en el carrer de Na Llobera, fill de Tomeu i Magdalena i germà major de Joana Maria i Magdalena. Quan tenia tres anys, uns concos capellans el mantingueren deu dies en dejuni sense deixar-li menjar res que hagués estat fet al foc.

Fou preparat a consciència per a què amb la seva saliva curàs les cremades.

Sortit d'escola i després de treballar uns anys en el camp, Damià "Estrany" marxà a complir el servei militar. La vida de militar li agradà tant que, en un principi, tingué fermes ganes de continuar la carrera, però llavors els concos capellans alertats per les seves intencions procuraren decantar-lo i li aconsellaren

que deixàs la milícia i tornàs a la pagesia.

Es casà amb Maria Soler. Del seu matrimoni fruitaren Magdalena, Bartomeu, Margalida, Damià i Antoni. Realitzant les tasques camperoles mai estigué llogat, més bé sempre pogué conrar terres pròpies. Sabudes les seves dots curatives, Damià "Estrany" era molt visitat per gent del poble i també externa que havent estat víctima de flamaredes del foc o altres

tipus de cremades, cercaven la cura amb la seva saliva. Però quan les cremades o bofegades eren prou extenses, no només emprava la seva saliva. Amb les herbes "Pare i Fill" i tallades de codony, Damià "Estrany" feia un líquid que aplicat de seguida sobre les parts cremades alleujava els dolors de les escaldades o bofegades. Sovinteçant la seva aplicació la cremada s'arribaven a curar.

Per fer aquesta espècie de xarop no digestible, feia bullir aigua dins una caldera fins que havia minvat la mitat. Es a dir que si hi posava deu litres d'aigua, aquesta tenia que bullir fins haver minvat uns cinc litres. Després deixava refredar-la i una vegada freda trossejava codony i els mesclava amb l'aigua. Sempre procurava que el nombre de bocins de codony acabàs en número impar. Així es començava a fer un líquid prou venenós i que per tant tenia que guardar-se a un indret lluny de la mà de qualsevol infant. Aquest líquid no es podia emprar però fins que els bocins de codony no s'haguessin fus completament dins l'aigua i guardat dins unes ampolles.

L'Amo En Tomeu "De Lurga", un dels seus fills, ens conta com no fa molt de temps una al.lota que havia sofert cremades en un redol del gros del seu cos li demanà a l'Amo En Tomeu si veure si tenia líquid per curar-la. I efectivament,

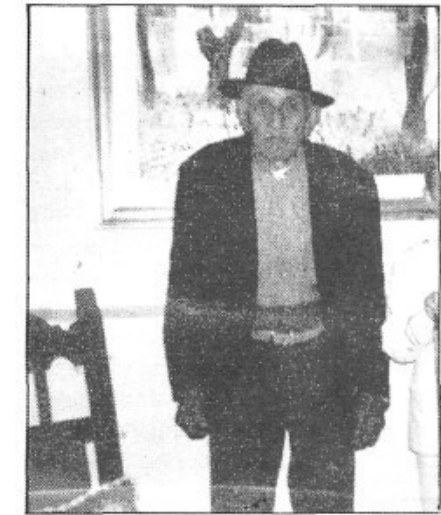
DAMIÀ GARÍ ESTRANY

després d'una sèrie d'untades amb el líquid fet pel ja difunt Damià "Estrany", les cremades varen desaparèixer. També ens conta com Mestre Tià "Ferreret" comprava líquid curatiu a son pare, qui el venia a unes 30 pessetes el litre i fa d'això, emperò, uns vint anys, segons l'Amo En Tomeu. Amb aquest líquid també es curaven el "brilló" o "brillants", una mena de bòfiga que sortien a la pell i amb tendència a estendre's. Se'ns fa saber d'un bon nombre de curacions de Mestre Damià "Estrany", de cremades petites curades amb la seva saliva i de grosses complementades amb el líquid tret del "Pare i fill" i tallades de codony. Lògicament al ser nombroses i de gran semblança, el paper ens quedaria curt per les contarelles.

ALTRES FACETES

Emperò, Damià "Estrany" no fou conegut sols per les seves dots curatives. Llavors, altres facetes de la seva vida fan possible que que sigui una persona ben recordada, sobretot per aquella joventut de la primera mitat del segle. Aquella joventut que es solia reunir de tant en tant a la casa vella de la carretera (avui nº 94) de Can Damià "Estrany" per passar llargues vetlades de ball o viure de ple la fogositat dels "Darrers dies".

Damià "Estrany", membre de la banda de música vilafranquera haguda a principis del present segle, tocava la guitarra i el fiscorn.

Ell i altres companys - d'aquella banda de música, que haurem de recordar pròximament, solien assistir en els acabatalls dels estius a animar les vetlades de "pelar ametles" a Son Orlandis, a Can Batli, que finalitzaven amb animats balls i també glosades.

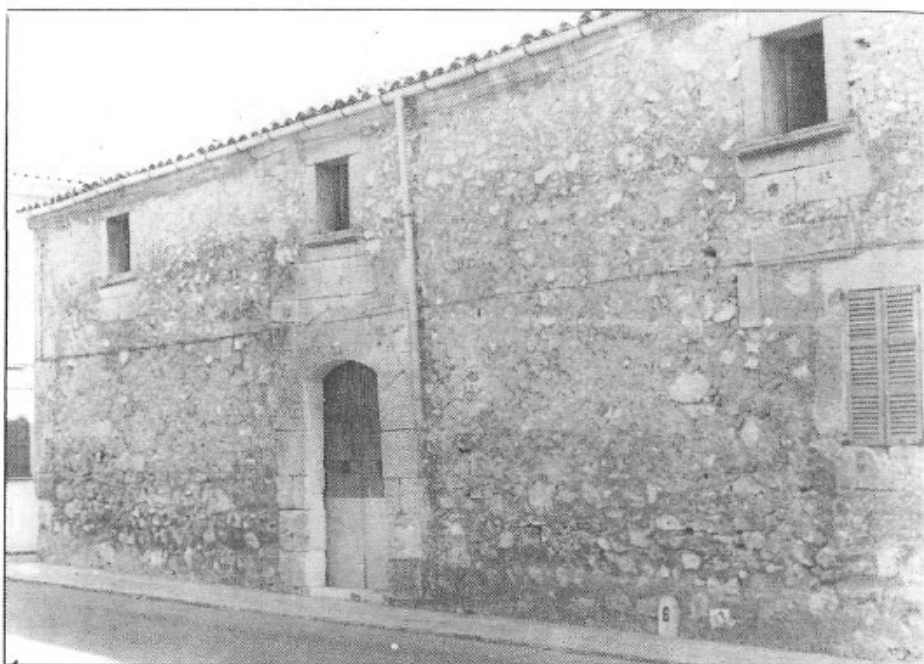
El nostre protagonista d'avui aleshores tingué fama de bon glosador. Damià Garí, un dels seus fills, n'ens recorda dues fetes pel seu pare després de que en el 1936 la vida tranquil·la esdevingués triste davant la irreversible guerra civil;

"El 18 de juliol estallà el Moviment, i qui tingué coneixement se posà capa de dol."

←
"Palma de Mallorca hermosa,
qui t' ho hagués hagut de dir
que tu fossis malmenada,
per los propis mallorquins".

Moltes gloses escrites a un quadern desaparegueren després de la seva mort. Quedin aquestes dues gloses com a viu testimoni del seu art de glosar. Alguns padrins recorden i conten com Can Damià "Estrany" era centre de reunió i bauxa i com l' Amo En Damià era un home festós i excel·lent animador. Altres bones aficions seves, conten, eren la de caçar eriçons i anguiles. Guillem "Molí" i "L' Amo En Marc de sa carretera" foren entre altres feels companys de caça desplaçant-se en moltes ocasions a la zona de Cas

Concos, amb carro, per viure de ple algunes jornades de caça. Una caça que avui gairebé és simple història dels nostres avantpassats.

Damià Garí "Estrany", morí als 90 anys, el 8 de març de 1976.

Miquel Barceló.

BAR EL CRUCE

**PRIMERES COMUNIONS, BATEIGS,
ANIVERSARIS**

**Especialitat en: Arròs brut. Sopes, Porcella, Callos.
Frit Mallorquí, LLengua,**

DISSABTES I DIUMENGES OBERT

Ctra. Palma-Artá, km 41
Tel. 560073 Vilafranca

LA TRAPA

LA TRAPA, ON ÉS I COM S'HI ARRIBA

La Trapa, al sudoest de Mallorca, és un dels extrems de la Serra de Tramuntana, enfront de Sa Dragonera. Està situada al terme d'Andratx, a 25 km. de Palma i a 3 de Sant Telm.

La finca és de 75 Ha i està formada per una serra calcària, que culmina en els 472 mts. del Puig de la Trapa, i dues valls, penjades sobre la Mediterrània.

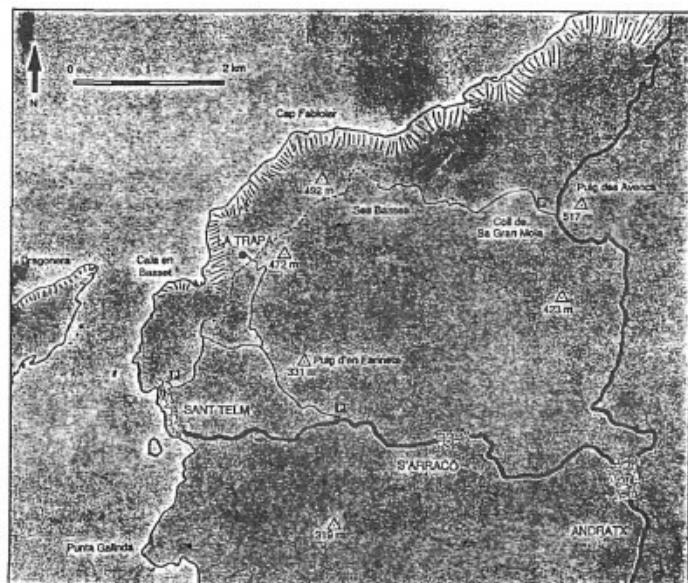
Hi podeu arribar per tres rutes distintes:

I.- Camí de la Costa; surt de Sant Telm. És el més curt, però amb un fort pendent s'enfila pels penyals. Davant vosaltres, s'anirà desplegant l'encant dels pinars de Cala en Basset, la pròpia cala i la presència imponent de Sa Dragonera (camí de cabra). -1h.30'-

II.- Camí del Coll de ses Ànimes; comença uns 150 mts. després del cementeri a la carretera de S'Arracó a Sant Telm. Puja per l'interior, dins el pinar fins al coll, a uns 370 mts. El descobriment des del camí de la Vall del Monestir és sobtat i espectacular. No és tant pendent com l'anterior, ni tant llarg com el tercer (camí de carro). -2h.15'-

III.- Camí del Coll de sa Gran Mola; parteix cap a l'esquerra entre els Km 3-4 de la crta. Andratx-Estrellencs. És llarg, si bé la majoria del trajecte és descendent i ofereix les vistes més apreciades, des del Cap Fabioler (camí de cabra). -2h.45'-

Si podeu combinar dues rutes per a la vostra visita, fruireu d'una autèntica antologia de paisatges.

La Trapa és una petita antologia, ben conservada i diversa, de la naturalesa de la Serra de Tramuntana de Mallorca: penyalars, boscos, garrigues i carritxars.

Els penyalars estan ocupats per una petita colònia dels bellissims Falcons marins, una rara espècie mediterrània, que cria a la tardor, quan caça aus migrants sobre el mar. A prop d'ells, les àguiles peixeteres tenen el seu formidable niu, com un vell castell dominant l'abisme. Les dues espècies es poden observar sovint des del mirador, sobre Cala en Basset, on és fàcil també veure el vol apressat dels corbmarins, la rara Gavina roja i belles flors endèmiques com a Viola-penyal o el Claveller de penyal, que han evolucionat aïllades durant molts de milers d'anys.

La vall més septentrional és la que manco ha patit la degradació deguda a l'home. La garriga és alta i densa, i el bosc, espès. Hi trobareu magnífics Garballons, l'única palmera silvestre d'Europa, entre el Càrritx, aquesta gramínia nordafricana característica de la Serra que resisteix l'eixut estival i és pastura encara per algunes cabres orades. En els punts més ombrívols, perviuen alzines centenàries.

Arran de la Revolució francesa i de la invasió de Napoleó, una comunitat de monjos de la "Foret de la Trappe" (Normandia), va arribar a Mallorca l'any 1810. El bisbat els concedí l'abrupte i estèril Vall de Sant Josep, que passaria a ésser coneguda com La Trapa. Les regles dels trapencs eren molt estrictes: abstinència, feina i oració; no es parlaven, comunicant-se únicament per senyes. L'obra d'aquells monjos silenciosos i feiners és admirable.

Convertiren les cases en un monestir, bastiren les marjades més perfectes de Mallorca i construïren un complex sistema de captació d'aigua, de la que la vall n'estava mancada.

Només 10 anys va durar l'estada dels 40 monjos a La Trapa; a finals de 1.820, fou donada a la Casa de la Misericòrdia i abandonada. Més endavant va passar a particulars, que l'explotaren com qualsevol finca de la Serra.

Els penyals interiors són els cau de diverses rapinyaires, com el xoric i l'esparver. Sovint es poden observar les disputes de les àguiles amb els corbs, que també habiten a la finca.

Molts d'altres són els valors naturals de la Trapa; 146 vegetals inventariats (dels quals 16 són endemismes Balears i 14, orquídees), més de 76 aucells nidificants, tan curiosos com la baldrija, el buscuret coallarga, el trencapinyons o la pàssera fan que la visita sigui tan agradable com interessant.

LES HORTALISSES

LES BLEDES

El seu nom llatí és "BETA VULGARIS". Els minerals que conté són: el potasi, el sòdi, el fòsfor i el ferro.

Les vitamines que conte són: A(sobretot), C i del grup B en menys quantitat.

PROPIETATS

Es una verdura emol·lient, laxant i diurètica. Les bledes són un bon plat que satisfà la gana (molt indicat) pels qui es volen aprimar.

Es poden pendre bullides o afegint-les en petites quantitats en les ensalades.

Essent un condiment molt sà, remineritzant i molt ric en vitamina A, és molt recomenable per tothom.

Contribueix a regularitzar les funcions de l'estómac i el budell gros, combat el restrenyiment i les morenes.

LES BLEDES AJUDEN A REGULARITZAR LES FUNCIONS DE L'ESTOMAC I EL BUDELL GROS, COMBAT EL RESTRENYIMENT I LES MORENES.

També té efectes curatius en les inflamacions i en les enfermetats cutànies.

Una cocció de 25 o 50 grams per litre d'aigua és útil en les inflamacions urinàries, el restrenyiment, les morenes i la dermatosis (o sia malaltia de la pell).

LA CARXOFA

La carxofa és la flor inmadura de la qual el nom llatí és "CYNARA SCODYMUS". Les parts que és poden menjar tenen una interessant quantitat de inulina, sucres, tanní i altres principis amargs. També té ferments com inulasa, quall i inventasa. Les carxofes són molt riques en vitamines B1, B2 i C. També tenen una important quantitat de manganés que no trobarem en altre fruita o hortalisa. Té un vuitanta per cent d'aigua, un once per cent d'hidrat de carboni, de un dos a un quatre per cent de proteïnes i un 0'1 per cent de grasses. Aporta 50 kilo/calories per cent grams de pes.

Com altres plantes de la seva família, té una acció hipoglucemiant, dismi-

BARTOMEU
CATALÀ

LA CARXOFA DISMINUEIX NOTABLEMENT LA QUANTITAT DE SUCRE EN L'ORINA DELS DIABETICS. ES ANTIRREUMÀTICA I DEPURATIVA.

nuint notablement la quantitat de sucre en l'orina dels diabètics. Actua també de manera molt favorable cara al fetge i activa la secreció de bilis. Es també antireumàtica i depurativa. En algunes persones pot produir certes fermentacions intestinals i també flatulacions, que és l'única contradicció que té.

C E R C A M

Local o portassa a Vilafranca.

Informació als telèfons:

58 20 66

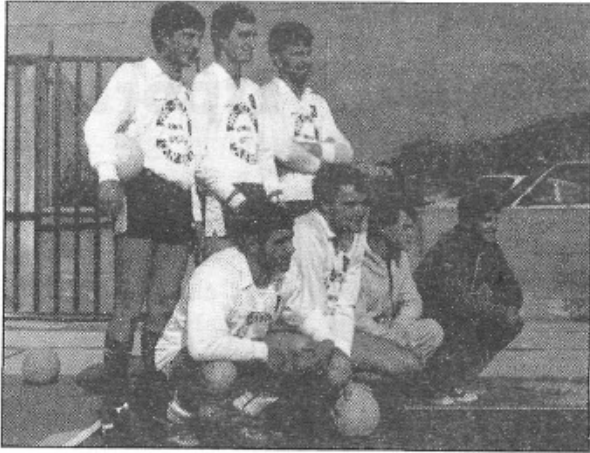
58 20 14

58 20 06

Demanar per Margalida

de 09 a 13 h. o de 16 a 20 h.

(O deixar l'encàrrec a "BAR ES NIU")

Després d'un any d'inactivitat esportiva, tornà el voleibol a Vilafranca, de la mà dels ja veterans components del C.V.Vilafranca. Patrocinat pel bar "Sa Plaça" i sense cap altre ajuda econòmica (fins ara), el club Vilafranca està fent una campanya a mitges. Però "a mitges no s'omplen sitges".

A l' hora de redactar la present crònica s' havien jugat set partits, dels quals se'n havien guanyat quatre i perdut tres.

Del present campionat de 3ª divisió un dels partits claus per mantenir aspiracions d' ascendir era el que enfrontà el C.V.Vilafranca al C.V.Petra. Si abans d' aquest encontre l' equip vilafranquer tenia un 70% de possibilitats per pujar a segona divisió, després del 0-3 s'han perdut totes les esperances.

RESULTATS

Vilafranca - Gels 2-3
(8-15),(17-15),(5-15),(15-12),(13-15)
Petra - Vilafranca 3-1
(15-13),(9-15),(15-9),(15-1)
Gesà - Vilafranca 2-3
(15-7),(8-15),(10-15),(15-9),(15-1)
Vilafranca-P.Municipal 3-2
(15-11),(13-15),(16-14),(4-15),(15-12)
Vilafranca - Sa Pobla 3-0
(15-9),(15-5),(15-11)
Sa Pobla - Vilafranca 0-3
(9-15),(4-15),(9-15)
Vilafranca - Petra 0-3
(0-15),(11-15),(9-15)

DIA 23 DE MARÇ ACTUACIO DE:

BANDA CALDERONA

(MÚSICA PATXINGUERA)

DIA 7 D'ABRIL ACTUACIO DE:

"CHOKE"

(FUNK - BOSSA - SAMBA - JAZZ - SALSA)

Es-Niu

NOTICIARI DE LA VILA

DEFUNCIONS:

JOAN SANSÓ ARTIGUES, ens deixava el 8 de març als 69 anys. DESCANSI EN PAU.

JOAN RIERA SANSÓ, ens deixà el dissabte 11 de març quan tenia 64 anys. DESCANSI EN PAU.

Accident mortal

Dissabte passat, 11 de març, sobre les 7,30 del vespre tingué lloc a l'entrada del poble, venint de Ciutat, un accident en el que Joan Riera Sansó que anava com a vianant per la carretera rebé l'impacte del vehicle conduït pel també vilafranquer Damià Barceló Torres. A hora de tancar l'edició s'instruïen les oportunes diligències sobre l'accident. Joan Riera, tenia 64 anys i estava a punt de jubilar-se.

NAIXEMENTS:

Mª MAGDALENA GOMIS GÓMEZ, arribava a aquest món dia 6 de març i omplia de felicitat la llar dels seus pares TONI i MARIA.

CATALINA NICOLAU MARTÍ, - neixia dia 9 de març i alegrava a més no poder als seus gojosos pares. TONI i CATALINA.

Mª MAGDALENA SANSÓ BARCELÓ arribava aquest dissabte 11 de març i omplia de goig la llar dels seus pares PEP i POLITA.

Agraïment

En Guillem i N' Antoni com a professors encarregats del viatge d'estudis, juntament amb els alumnes de 7^é. i 8^é. donen les gràcies al poble de Vilafranca per la seva desinteressada col.laboració i en especial a les següents entitats per les subvencions rebudes:

Banca March	5000 pts.
La Caixa	10000 pts.
Sa Nostra	15000 pts.
S' Ajuntament	30000 pts.

Pluviometria

Seguim amb la sequera. No hi ha manera de que ploqui. Així i tot ens hem aventurat a instal.lar un pluviòmetre per oferir als nostres lectors les dades sobre pluges que caiguin, esperem que sigui prest, a la nostra vila. Així de l'aigua ploguda a la primera quinzena del març apuntem els 8 litres ploguts el dimecres dia 8.

08-03-89 8 L/M².

Esports

L'equip benjamin del C.F. Vilafranca segueix empotrat a les darreres posicions de la classificació del seu grup tal com podem veure a la mateixa tabla. El Torneig del CIM ja ha entrat en la seva darrera fase i difícilment els il.lusionats components del C.F. Vilafranca podran pujar alguna posició a la classificació.

Cala Millor.....	17	15	0	2	63	12	30
Campos.....	17	14	1	2	61	9	29
Avance.....	17	13	0	4	58	23	26
Feianltx.....	17	11	2	4	34	24	24
Pto.Criato.....	17	9	3	5	43	25	21
Espana.....	17	7	3	7	27	32	17
Petra.....	17	5	3	9	23	35	13
Escoler.....	17	4	4	9	12	32	12
Barracar.....	17	5	1	11	19	38	11
Vilafranca.....	17	3	2	12	23	58	8
See Salinas.....	17	3	2	12	17	61	8
Cardesar.....	17	2	3	12	17	46	7

Manifestació

Aquest dijous, 16 de març, tindrà lloc a Ciutat una manifestació de caire ecologista, organitzada pel G.O.B., a la que es demanarà que CABRERA sigui declarada PARC NACIONAL. La manifestació tindrà lloc en el Passeig des Born a partir de les vuit del vespre.

Simposi

Del 21 al 26 de març (Setmana Santa), el G.O.B. i MEDMARA-VISSA (Associació per a l'Estudi de l'Avifauna Marina Mediterrània) organitzen a Calvià un Simposi Internacional sobre ocells marins.

Els interessats en rebre el butlletí d'inscripció podeu telefonar al GOB i us serà remès.

Amb la presència del vicepresident Huguet i del president del CIM

Col·locada la darrera

Amb la presència del Vicepresident del Govern Balear, Joan Huguet i del President del CIM, Joan Verger, foren inaugurades el dissabte 25 de febrer les teulades de la futura residència per a la tercera edat. Malgrat el fort vent, fou nombrosa la gent que assistí a l'acte de col·locació de la darrera teula. Aquesta abans de ser col·locada fou signada pels convidats, en els que no hi mancaren cap representant de totes les institucions col·laboradores

en el projecte. Joan Huguet i el President de la Associació de la Tercera Edat s'encarregaren de descobrir una gran placa en la que es llegia "Sa Residència", mentre que el president del Consell Insular feia el mateix amb una que recordava el fet de la construcció de l'edifici essent president Tià "Ferreret" i donant dels terrenys Antoni Bou.

Acte seguit el grup "Aires Vilafranquins" cantaren un himne fet expressament per

a la residència

Acabada i inaugurada la teulada, el buc de la residència queda gairebé completat. Ara caldrà esperar que continuïn arribant més doblers per arreglar els interiors i la façana.

a la residència. Després, invitats i públic foren convidats a un gran refresc dins el local social. El grup musical "Arcanvit" posaria la nota musical final a l'acte de benedicció i inauguració de la teulada. Abans al començament la banda de

tambors i cornetes, juntament amb el grup de majorettes havien donada la benvinguda a tots els assistents. Durant tot l'horabaixa del dissabte el fort vent posà "a prova" la nova teulada.

FOTOS: FRANCESC AMENGUAL

SIDA

El que cal saber

¿Què és la Sida?

És una malaltia infecciosa produïda pel virus VIH que, tot disminuint les defenses de l'organisme, l'exposa al patiment d'infeccions i altres malalties poc freqüents. Aquest virus se troba fonamentalment a la SANG, al SEMEN i a la SECRECIÓ VAGINAL de les persones contagiades (malalts i portadors).

Com se Transmet?

Una persona infectada pot transmetre el virus:

- Pel contacte amb la seva sang.
- Per relacions sexuals.
- Durant l'embaràs o el part (de mare a fill). Per tant, perquè una persona sana s'infecti el virus ha d'esser capaç d'arribar a la seva sang a través de qualsevol dels mecanismes esmentats.

RECORDI QUE NO TOTES LES PERSONES INFECTADES PRESENTEN SIMPTOMES DE LA MALALTIA.

Quines persones corren més risc?

Totes les persones poden contagiar-se però n'hi ha algunes que, per les seves circumstàncies, presenten un risc més elevat:

- Drogadictes per via injectable.
- Homosexuals o bisexuals amb múltiples contactes i distintes parelles.
- Persones que mantenen relacions sexuals amb les referides.
- Els fills nascuts de mares malaltes o portadores.

EN QUALSEVOL CAS, ELS CONTACTES REPETITIS AMB EL VIRUS AUGMENTEN EL RISC DE CONTAGI

Existeix una vacuna o un tractament eficaç contra la Sida?

Encara no existeix cap vacuna contra aquesta malaltia ni cap medicament pot curar-la.

Aleshores ¿Què podem fer per evitar-ne el contagi?

En no existir en l'actualitat ni vacuna ni tractament, el contagi només se pot evitar si se prenen les mesures següents:

- Si és drogadicta, deixi'n el costum; en tot cas, mai no comparteixen ni agulles ni xeringues.
- Disminueixi el nombre de parelles ocasionals per minvar el risc d'entrar en contacte amb el virus.
- Si té relacions sexuals amb persones de les quals, desconeix l'estat de salut, utilitzi SEMPRE UN PRESERVATIU.
- Eviti les relacions buco-genitals si no coneix exactament l'estat de salut de la seva parella.
- No comparteixi objectes que poden haver estat en contacte amb sang: xeringues, agulles, fulles d'afaitar, raspall de dents, utensilis de manicura i altres objectes personals.
- En cas de sospitar que pogués estar infectada, consulti al seu metge la conveniència de quedar embarçada.

En quines situacions no existeix perill de contagi?

El virus, quan està fora de l'organisme és molt fràgil i esdevé fàcilment inactiu a la temperatura de 56°C durant 30 minuts i per l'acció dels desinfectants d'ús comú (lleixiu, alcohol, etc.) a concentracions adients durant 20 minuts.

Cal advertir no obstant això, que el virus és resistent als Raigs Ultravioletes.

El virus no se transmet ni per via respiratòria ni per contacte social o laboral normal, per tant, sense risc, se pot:

- Estrènyer la mà.
- Tenir contactes familiars (abraçades, carícies...).
- Conviure socialment i laboralment amb persones afectades.
- Usar la mateixa vaixela i adreç de casa.
- Usar els servicis higiènics comuns.
- Utilitzar les mateixes instal·lacions d'esbarjo.
- Donar sang.

Què cal fer si se sospita que s'ha estat en contacte amb el virus de la Sida?

Consultar al metge de capçalera és el més adient. Avui dia existeixen proveïdes de laboratori que permeten demostrar si una persona ha estat o no infectada.

Les persones amb anticossos anti VIH (prova positiva) han estat en contacte amb el virus i són, per tant, portadores i poden contagiar els altres. Es per això que hauran d'adoptar mesures preventives recomenades pel seu metge.

Però, la positivitat de la prova no assegura que la persona hagi de patir la malaltia.

Si la prova és negativa i no practiquen activitats de risc, no cal confiar en aquesta negativitat i és necessari mantenir-ne les mesures preventives.

Per obtenir més informació, pot dirigir-se a:

Palma: Conselleria de Sanitat i Seguretat Social
Cl. Cecilio Metelo, 18. Tfn 72 29 00.